

Шлях додому

КУПИТИ

Герої оповідань збірки «Шлях додому» – майже невигадані. Вони цілком можуть бути тими, з ким ви бачитеся щодня: військові у відпустці, волонтери на відпочинку, дружини, які чекають з фронту своїх чоловіків, закохані, які зустрілися за кілька місяців до повномасштабного вторгнення, а тепер їхні стосунки випробовують відстань і виклики воєнного часу. Це можуть бути ваші рідні, друзі, знайомі чи ті, кого ви не знаєте особисто, але про кого читали десь на сторінках соцмереж чи в пабліках. У кожного з них, як і у вас, власна історія на цій війні. Вони всі – різні, однак об'єднує їх спільна риса: любов до свого й до ближнього. Також є те, що допомагає їм за будь-яких умов або складних обставин, у яких вони опинилися, – відкрите серце, довіра до життя і сміливість попри все залишатися людиною. А ще кохання – явище зовсім неочевидне, коли йдеться про війну. І саме кохання не залишає війні жодного шансу на виживання.

Лиш один з вас може поїхати додому.

Завтра війна.

Люба, ти де?

ТЕТЯНА БОНДАРЧУК ШЛЯХ ДОДОМУ

Що таке Ірпінь?

Як ти?

Вам куди?

Ну, що, мала, от і зустрілися?

Ви ще угрі, чи вже зовсім убиті?

Життя прекрасне.

Шлях додому

УДК 82-3
Б 81

Бондарчук Тетяна

Шлях додому / Тетяна Бондарчук. — Чернівці : Книги — XXI, 2024. — 272 с.

ISBN 978-617-614-649-0

ISBN 978-617-614-473-1 (електронне видання)

Герої оповідань збірки «Шлях додому» — майже невигадані. Вони цілком можуть бути тими, з ким ви бачитеся щодня: військові у відпустці, волонтери на відпочинку, дружини, які чекають з фронту своїх чоловіків, закохані, які зустрілися за кілька місяців до повномасштабного вторгнення, а тепер їхні стосунки випробовують відстань і виклики воєнного часу. Це можуть бути ваші рідні, друзі, знайомі чи ті, кого ви не знаєте особисто, але про кого читали десь на сторінках соцмереж чи в публіках. У кожного з них, як і у вас, власна історія на цій війні.

Вони всі — різні, однак об'єднує їх спільна риса: любов до свого й до ближнього. Також є те, що допомагає їм за будь-яких умов або складних обставин, у яких вони опинилися, — відкрите серце, довіра до життя і сміливість попри все залишатися людиною. А ще кохання — явище зовсім неочевидне, коли йдеться про війну. І саме кохання не залишає війні жодного шансу на виживання.

Усі права застережено. Жодну частину цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

ISBN 978-617-614-649-0

ISBN 978-617-614-473-1 (електронне видання)

© Книги — XXI, 2024

© Тетяна Бондарчук, 2023, *текст*

© Анна Стьопіна, 2024, *обкладинка*

24 лютого

Найбільше я шкодувала, що не спитала тоді його імені. Ми взагалі мало про що розмовляли. Та й про що говорити, рухаючись 24 лютого порожнім проспектом Перемоги в напрямку центру Києва. У той час, коли все місто рухалося нам назустріч.

У той день я двічі вийшла з берегів. Уперше о п'ятій ранку, почувши вибухи за вікном і нашвидкуруч запхавши в машину речі й дітей. Однак тоді, о п'ятій ранку, виїжджаючи з передмістя Києва, з його Лівого берега, я була впевнена, що контролюю і себе, і ситуацію. За залишковим відчуттям безпечності світу, у якому ще за інерцією проживала в перші дні війни.

Думка, що я роблю щось не те, щось неправильне, накрила у глухому тяглиці на тому ж проспекті Перемоги. Стоячи в наглухо затиснутій з усіх боків машині, слухаючи звуки повітряної тривоги, я сиділа й думала, що ось просто зараз може прилетіти бомба, достатньо однієї, щоби знищити весь цей пасажиропотік. Що спонтанне рішення втікати з дому, де є підвал, було ризикованим. Однак цьому рішення найбільше сприяло проживання недалеко від траси, яка веде з Києва в Харків. І саме ця точка здавалася дуже вразливою в перший день війни. Тоді ще я не могла знати, що армія ворога так і не пройде Харків, що зупиниться перед містом. А небезпека чигала саме там, у північно-західному напрямку, куди я намагалася виїхати одночасно з третиною населення Києва. Усього цього тоді я ще не знала.

— Люба, ви де? — із цього питання ми в той день укотре починали розмову із чоловіком. І впродовж цілого дня я відповідала: «Там само». За цілий день «руху» ми практично нікуди не просунулися.

— Слухай, я розвертаюся, це все не має сенсу, — відповіла цього разу, спонтанно ухваливши таке рішення.

— Так, кицюня, вертайся, — якось швидко, ніби тільки того й чекав, відповів він мені.

І я розвернулася. Порушуючи всі правила, просто з'їхала з проспекту Перемоги в напрямку свого дому.

— Мам, ми додому? — спитали діти з надією в голосі.

— Так, додому, — відповіла, дякуючи підфарниками всім водіям, хто допоміг мені порушити правила й розвернутися.

А потім, уже виїхавши на протилежний бік проспекту, я побачила його. Він стояв недалеко від автобусної зупинки й голосував. На порожньому проспекті Перемоги, де не було ні маршруток, ані будь-якого іншого наземного транспорту, крім мосії «ауді», забитої речами й дітьми. І я зупинилася.

— Вам куди? — запитала, опустивши скло.

— До Печерської РДА, — відповів мені, і з надією продовжив: — Підкинете?

— Звісно, — і мої хлопці посунулися, звільняючи в машині одне насиджене місце.

Він сів. Я обернулася. На вигляд хлопцю було не більш ніж 25 років, утім це дуже приблизно. Я не вмію визначати вік за зовнішністю, але мені він видався дуже юним. Привітне відкрите обличчя, світлі очі, світле волосся, наплічник. Якийсь час ми їхали мовчки, а потім йому зателефонували.

— Так, маленька, не плач, я скоро буду на місці, — почула я. — Ну що ти? — пауза. — Будь ласка, мені буде ще важче, — знову пауза. — Я тебе також дуже люблю, хороша моя. Усе буде добре. Просто повір мені. Ти ж мене знаєш... Я обіцяю... І я тебе... — пауза, пауза, пауза.

— Дівчина? — запитала я після короткого важкого мовчання, коли він завершив розмову.

— Уже два дні як дружина, — відповів коротко. — Переживає дуже, — додав м'якше.

— Вона сама?

— Та ні, саму я її не залишив би... У батьків.

— Це ви два дні тому одружилися, виходить, — механічно промовила я.

— Так... — відгукнувся він.

— А куди ви зараз? — я вирішила змінити тему.

— На збірний пункт. Я випускник Військової академії, нас уже давно почали готувати. І сьогодні зранку отримали наказ зібратися.

— А куди потім?

— Ще нічого не знаю. От навіть форми, бачите, не маю... Приїду, усе дізнаюся.

Тим часом ми наблизилися до площі Лесі Українки. Зазвичай у цю пору на під'їзді до метро «Печерська» були суцільні тяглиці, по всій трасі й аж до виїзду з Києва на протилежному березі. Та не сьогодні. Із проспекту Перемоги до метро «Печерська» ми домчали за десять хвилин.

— Дякую вам, — озвався наш попутник, — ось візьміть, — простягнув мені гроші.

— Та ви що? — витріщилася на нього. — Заберіть, це зовсім зайве.

— Тоді ще раз вам дякую, — усміхнувся тепло й додав: — Вам щастя. І повірте, що все буде добре.

Коли двері за ним зачинилися, я вдруге вийшла з берегів. Сиділа у своїй автівці біля порожнього входу до метро «Печерська» й вила. Я вила у своїй машині, не соромлячись хлопців, виплакувала ранкові ракети, спонтанне рішення тікати, стояння серед інших киян у напрямку Житомирської траси. Але найбільше плакала за ним, за цим хлопчиком, усього на кілька років старшим за мого першого сина. Щойно одруженим, якого закрутила війна, як і всіх нас, буквально з перших годин.

Хлопці сиділи тихо, наче мишенята, а мене викручувало сльозами в моїй машині. І я ніяк не могла заспокоїтися. Аж тут знову дзвінок:

— Рибуня, ну що ви, де ви? — прозвучало таке рідне, таке звичне питання.

— У дорозі, — відповіла, намагаючись опанувати себе.

— Де саме?

— Уже на Печерську.

— Добре. Я вас чекаю.

Я тоді востаннє переїхала Південний міст, востаннє за мною залишився Київ, той, яким він був «до». Ще без протитанкових їжаків, блокпостів, зруйнованих будинків. Усе це відбулося за кілька годин після мого повернення додому.

На певний час я забула про цю історію. Після того відбулося дуже багато подій у моєму особистому й нашому загальному житті. Утім нещодавно пригадалося, саме напередодні річниці початку повномасштабного вторгнення. Кілька днів ходила й думала про того молодого воїна. Поділилися цим із подругою. Сказала, що шкодую, що не взяла в нього бодай якісь дані. Хоча б ім'я.

— Так напиши про це, — пильно дивлячись на мене, порадила розумниця-подруга. — Напиши, як є, усе, як було. Уже пиши. Він знайдеться.

— Я не можу...

— Чому?

— Потрібно подумати, як це написати.

— Так просто візьми й напиши. Дива трапляються. Особливо в тебе. Може, він і відгукнеться.

І я написала пост-оголошення. Написала все, як було. У перший день лютого, одинадцять місяців по тому. І розмістила його на фейсбуці. Пост завірусився, люди дуже хотіли, щоби сталося диво й той хлопець знайшовся. Мені писали багато жінок: матерів, дружин, подруг. Писали про своїх воїнів. Про свій перший день великої війни та про всі наступні дні, які вони проживають на відстані з найріднішими. Більшість дякували мені за той допис. Казали, що він дає надію.

Я хочу вірити, що з тим хлопчиком усе добре. Навіть не так: я вірю, що з ним усе добре. Якась ниточка через простір між мною і ним, тим, кого не знаю, утворилася майже рік тому. І не обірвалася з його виходом із моєї машини. Ви запитаєте, чому так, звідки це відчуття? Можливо, тому, що я його пам'ятаю. Що написала про нього це оповідання. А значить, він продовжує свій шлях, доки є ця пам'ять про нього. У мене. Тепер ще й у вас, тих, хто читає цей текст.

Невідомий Герою, де б ти зараз не був, я хочу ще раз подякувати тобі. За цей рік мого життя, життя моїх дітей, моєї країни. Можливо, ти прочитаєш мій пост або цю книжку і пригадаєш перший день повномасштабки, який на кілька хвилин нас поєднав. А через тебе я також дякую всім, хто зараз щодня носить «піксель». Усім, кого я знаю, і кого не знаю, але хто з перших днів закриває собою всіх нас.

По-цивільному, але безмежно щиро, — честь!

Воїн

Це був дивний роман. За дивних обставин, у зовсім неочікуваному місці, у той важкий для мене та країни час помайданної розхитаності, невизначеності й роздоріжжя, коли майбутнє вимальовувалося дуже примарним і непевним. Такий збіг.

У моєму особистому житті також були уламки. Стосунки, яким присвятила кілька років життя, закінчилися з початком жорсткої турбулентності у країні. Я працювала в економічному відділі одного з іноземних посольств, і ця робота приносила мені стабільний дохід і багато відряджень, що, власне, і стало каменем спотикання в моїх попередніх стосунках.

Це був період після звільнення Слов'янська та Краматорська, коли ці міста, а разом з ними й уся країна, оговтувалися од відомих важких подій. Наш відділ отримав завдання провести моніторинг місцевих регіональних лікарень і відправити туди реанімаційне обладнання для пологового будинку та лабораторію з переливання крові.

Коли всі формальності та процедури було завершено, мені повідомили, що саме я повезу цю місію на Схід. Мені тоді було байдуже, куди їхати, аби не залишатися в Києві. Хоча, мушу зізнатися, думка про те, куди саме їду, трохи підіймала рівень адреналіну, та я цьому радше тішилася, бо вже певний час, у зв'язку з подіями особистого життя, не відчувала практично жодних емоцій.

У місії нас було кілька осіб: мій безпосередній начальник — уповноважений пана посла, водій і я. Я виконувала функції перекладачки й няньки для начальника, яка мала тримати зв'язок з усіма дозвільними інстанціями з нашого боку, бо в той час потрапити на ті території було дуже складно. Усі формальні речі також були на мені. Ми досить швидко доїхали до визначеного місця, пройшли кілька перевірок і прибули в єдиний у місті готель, який працював і де на нас уже чекали представники місцевої влади та військові.

Тоді в мене склалося враження, що у Слов'янську живуть лише воїни, цивільних було дуже мало, ще діяла комендантська година, а в

повітрі пахло війною. Я почувалася, наче у фільмі про війну, та вже перші години перебування там сприятливо, як не дивно, позначилися на моїй психіці: я перестала думати про колишнього.

З Воїном я познайомилася, коли той приїхав проводити нам інструктаж із безпеки. Він був тимчасово призначений одним із заступників начальника місцевої поліції, і наш приїзд лише додавав йому клопоту й роботи. Тому чоловік зустрів нас досить стримано, і я брала близько до серця всі його емоції щодо нас, цивільних, які ніби і з доброю справою приїхали, але дуже вже не на часі.

Після інструктажу він оглянув мене й досить безцеремонно запитав, чи планую я і далі ходити замінованим містом у спідничках і піджачках. І коли я кивнула, кивнув у відповідь, віддавав нам честь і вийшов. За кілька годин у наше розпорядження надійшло три комплекти уніформи без шевронів, броньовані жилети й каски.

— Цікаво, навіщо нам броники й каски? — запитала я нашого водія, розглядаючи все це привезене добро.

— Не став зайвих питань, — відрубав наш зазвичай небагатослівний водій і пішов переодягатися.

Досі не розумію, як так вийшло, але форма, яку для мене передали, сіла ідеально. Таке враження, що хтось просканував мою фігуру й видав на мене відшитий комплект. Коли ми з колегами зішлись у фое готелю, не могли стримати усмішок, так сильно нас трьох змінив «піксель».

— Це інша річ, — спокійно сказав Воїн, підходячи до нас. — У місті зараз ніби і спокійно, та я не завжди зможу бути поруч. А вже як щось трапиться з ось цим, — він кивнув у бік мого іноземного начальника, — то клопоту не оберешся.

— А чому вас звати Воїн? — спитала обережно.

— Тут більшість мають позивні, — стеновав він плечима. — Майже в кожного власна історія колишнього життя.

— А як вас по-справжньому звати? — не відставала я. Він якось дивно подивився мені просто в очі, і я, не витримавши цього довгого відвертого погляду, знітилася.

— Воїн, — зрештою перервав він мовчанку. — Для тебе, мала, я просто Воїн.

Та й по тому. Він узагалі був дуже стриманий, небагатослівний, на перший погляд, дуже суворий. Однак що більше часу ми проводили разом (а він постійно супроводжував нас у переміщеннях), то більше я розуміла, що не все, що бачу — правда. Правда була захована під його броником та уніформою, під оцим мовчанням і кількома шарами надійності й захисту, які ми всі, «люди з миру», щохвилини відчували в його присутності.

Поступово я розслаблялася, стала відчувати місто, у яке ми приїхали, із кожним днем зустрічала все більше й більше цивільних на вулицях, почала «бачити» дітей.

Але все пришвидшилося після того, як він урятував мені життя. Це було в той день, коли ми поїхали оглядати один розбомблений об'єкт на околиці міста, щоб визначити, чи можна там відновити інфраструктуру. І відповідно спрямувати туди наші іноземні інвестиції. Воїн був дуже проти цієї поїздки, але отримавши наказ згори, якому посприяв статус мого начальника, був змушений підкоритися. Однак чоловік наполіг, аби каски ми не знімали навіть у машині.

Об'єкт розташовувався в нежитловій зоні, одразу за його територією починалося поле, яке того року зійшло наполовину пшеницею, а наполовину зіллям (бо від початку травня ніхто його не доглядав). Був теплий літній день середини липня. Утомлена поїздкою, я залишила свого начальника на Воїна, а сама вийшла за територію, що належала до об'єкта. Сонце вдарило в очі, від поля долинав свіжий запах землі, трави та спокою. Було дуже тихо, як буває за містом майже в середині літа. У повітрі пахло громовицею, бо десь далеко збиралися хмари, які на вечір мали б пролитися дощем. Я пішла в поле, у його оманливу тишу. Аж раптом вигук: «Стій, мала, не рухайся!» — і наче кадри з фільму... Зупиняюся, мене обхопили за шию, відтягнули на якусь відстань, посадили на землю. Потім іще щось сталося, уже не пам'ятаю що, мабуть, я вперше в житті зомліла, бо коли отямилася, то сиділа в холодку, без каски і броника, з розстібнутим комірцем, мокра і квола. Навколо сновигали незнайомі солдати, як я дізналася потім —

спецзагін саперів. Моїх не було, лише Воїн сидів біля мене на землі й жував соломинку.

— Ти як? — спокійно запитав, нахилившись, коли побачив, що я отямилася.

— Що сталося? — спитала я кволо замість відповіді.

— Розтяжки, — відповів коротко, даючи мені змогу перетравити інформацію. — Тому я і був проти, щоб ми їхали на цей об'єкт. Але немає злого, аби не вийшло на добре. То ти як? — він пильно подивився на мене. — Можеш іти?

Я спробувала підвестися, але слабкість знову підкосила мене.

— Не можу зрозуміти, як це я так, — мені було ніяково за свою безпорадність. — Може, від спеки?

— Може, — всміхнувся він. — А може, це війна так тебе викручує?

У мене не було сил сперечатися з ним, чомусь хотілося плакати, пити й щоб усе це нарешті закінчилося. Я вперше захотіла додому, і на цій думці вже не змогла стримати сліз.

— Ну, що ти, мала, що ти, — якимось розгублено відреагував Воїн. — Припини цю мокру справу. Скоро повернешся додому, до мами й тата, до хлопця свого, ми закінчимо війну, трохи ще лишилося, усе буде добре.

— Немає в мене хлопця, батьки теж далеко, війна — паскудна, так, викручує, і ти злий, — плакала я, шкодуючи себе, його, власне життя і свою країну.

— Я — зосереджений, — він протягнув мені паперову хустинку, яка видалася в його руках якимось дивом дивним. — До речі, Микола мене звати.

Я здивовано глянула на нього. У ньому щось невловимо змінилося. І тоді десь моментально зникли сльози, я відчула приплив сил і змогла підвестися. Розпатлане волосся розсипалося моїми плечами. Я стала збирати його кволими руками, але ще не могла довго тримати їх піднятими, тож воно знову розсипалося. І тоді сталося друге диво. Воїн Микола підвівся і, не питаючи дозволу, взявся давати лад моєму волоссю, збираючи пасмо до пасма. Він робив це неквапливо, намагаючись не пропускати жодної волосинки. А я заплющила очі та

пригадала, як мама щодня розчісувала мене перед школою. Було щось буденне й водночас ніжне в тому, як він це робив, заплітаючи мою косу.

— Ти вмієш плести? — тихо спитала я, коли він закінчив і вдягнув мені на голову каску.

— Угу, — мугикнув, — маю двох малих сестричок, — узявся допомагати мені з бреником. — У тебе гарне волосся, — додав, коли я вже стояла перед ним повністю екіпірована. — І ти вродлива. Це мене розконцентровує. — Потім без паузи: — Ну що, ходімо потихеньку, — і, взявши мене під руку, обережно повів до міській машини.

Наступні десять днів ми були з ним разом. Ми не були коханцями, але були разом. Також була моя робота, мої завдання, мої звіти й переклади. Був його супровід, так само мовчазний і майже непомітний. Але між нами щось змінилося. Коли я ввечері поверталася в готель, він здавав зміну і приходив до мене. Часом ми виходили на вулицю, йшли в місто, яке з кожним днем ставало жвавішим і починало нагадувати будь-яке маленьке районне містечко зі своїм усталеним провінційним життям. Щоправда, від звичного міста його відрізняла незмінна кількість військових і представників різних місій. Ми багато розмовляли, щодня відкриваючи одне одного та знаходячи дуже багато спільних рис і вподобань. Та найголовніше, що я відчувала тут, на війні, у його присутності, — це повний спокій, розслабленість і безпеку. Те, що я марно шукала в мирному Києві, у своїх далеко не мирних попередніх стосунках.

Дивним чином знайомство з Миколою (Воїном) у щойно звільненому Слов'янську надало моєму життю сенсу.

Після повернення з місії я майже відразу звільнилася з посольства, долучилася до одного волонтерського Фонду, узявши на себе фінанси й логістику, і за дуже короткий час ми стали одним із найнадійніших фондів країни, що допомагали армії. Я постійно думала про свого захисника, адже ми не змогли з ним як слід попрощатися. Напередодні того дня, коли він не прийшов, ми з ним довго розмовляли про майбутнє. Воїн викладав власне бачення того, що з ним буде, коли

звільнять Луганськ і Донецьк. Перед тим, як іти спати, він раптом освідчився мені. Сказав, що серед останніх кількох місяців стрілянини й диму я стала для нього ясным сонцем і надією, що все скоро закінчиться. Потім простягнув мені якусь мотузочку.

— Ось, візьми, це мотузка з тої розтяжки, на яку ти ледь не наступила. Забрав у хлопців-саперів. Хай буде в тебе, щоб ти пам'ятала.

— Про що? — запитала я, розглядаючи подарунок.

— Про війну. І про нашу зустріч тут.

Із цим я і повернулася до Києва. Потім мене закрутила робота у Фонді, я знову стала багато їздити, вирішуючи ті самі питання, що й у посольстві, але переважно мої візити були не в облаштовані офіси, школи та лікарні, а на передову. З Миколою я втратила зв'язок. Наступного дня після його освідчення нам дали іншого провідника, який пояснив, що Воїна разом з його добробатом перекинули далі, у район Іловайська, на подальше звільнення країни.

— Він не може бути у спокої, — сказав тоді його наступник, — Воїн завжди шукає собі пригод на голову.

А потім був Іловайськ...

Завдяки роботі у Фонді я мала доступ до списків усіх, хто там був. Я ретельно перевіряла все, але сліду Воїна не знайшла ні у списках загиблих, ані поранених, ані полонених, ані тих, хто вийшов з котла. Я витратила на це певний час, але внутрішньо відчувала, що з ним усе гаразд. Ніби та мотузка, яку він мені подарував, поєднувала його й мене незримо сильно та міцно.

Зустрілися ми за півтора року. Я все ще була самотньою, працювала у Фонді заступницею засновника, ми готувалися до вступу в одну з політичних партій, щоб лобіювати соціальні закони із захисту воїнів, які повернулися з АТО, і родин загиблих хлопців. У нас була хороша команда з доброю репутацією, і нас уважали ласим шматком для будь-якої політичної сили. Нас почали запрошувати на різні політичні шоу, я стала експерткою в питаннях потреб тих людей, інтереси яких представляла. І я справді дуже добре на цьому розумілася. Постери з

моїм обличчям майоріли на багатьох лайтбордах Києва зі знаком подяки воїнам-захисникам: права рука з боку серця. На мою руку була намотана мотузка від розтяжки, яку подарував Воїн. Під час однієї з фотосесій до студії зайшла група молодих хлопців, які мали фотографуватися після нас. Знала я про них, що після повернення до цивільного життя вони дружно скинулися і заснували мережу фітнес-центрів для підлітків і молоді.

Засліплена софітами й вимучена годинним позуванням, я вийшла на балкон, аж раптом почула знайоме:

— Ну що, мала, от і зустрілися?

І знову, як тоді, у Слов'янську, я отямилася мокрою, із розстібнутим комірцем, а навпроти сидів мій Воїн, Микола, розтираючи мої заляклі холодні руки.

— Я думав, ти трохи міцнішою стала, — він дивився на мене з цікавістю і неприхованою ніжністю. — Куди не зайди в телеку — скрізь моя мала, з ким із побратимів не заговори — усім допомагаєш. А це що? — він обережно розкрив мій кулак і змінився на обличчі, побачивши мотузку. Замовк, ніби йому перехопило подих, а я розплакалася, як тоді, у замінованому полі Донеччини.

— Ну так, це твоя мотузка, вона постійно зі мною. Я шукала тебе, відколи ти зник, знала, що ти був в Іловайську, знала, що вижив, але не могла вхопити твій слід. Де ти був, чортяка противний? Чому не озивався до мене?

Він мовчав, знову збираючи моє розпатлане волосся, цілуючи руки, витираючи макіяж, який потік. Так нас і сфотографували з ним разом, а потім розвісили по всьому Києву як символ любові й добра між захисником і волонтеркою, як запоруку того, що все в нашій країні буде гаразд. Бо людям потрібно вірити в щось добре.

Щасливчик

— Лиш один з вас може поїхати додому, — утомлений комбат із запаленими від кількаденного безсоння очима зайшов у кімнату, де їх сиділо п'ятеро. Про можливість відпустки говорилося вже кілька місяців, і кожен з них плекав надію, що це буде саме він. І в кожного були найвагоміші причини поїхати додому на Різдво. В одного — троє дітей, в іншого — дружина чекає дитину, хтось не був удома вже понад рік.

Він, новачок, який прибув на службу лише пів року тому, не мав жодних аргументів. Окрім батьків, які, як і він, усвідомлювали, що це Різдво вони зустрічатимуть без нього. «Самі вирішуйте, хто поїде, — похмуро додав комбат, — тільки оперативно. Машина на Костянтинівку вирушає за годину», — і вийшов, напрочуд тихо прикривши за собою двері.

У кімнаті запала тиша. Важка. Вона миттю змінила атмосферу між ними з відкритої та сердечної на напружену. Домовилися вирішувати долю на сірниках. Він тягнув останнім. Власне, і тягнути вже не було потрібно, йому мовчки простягнули єдиний цілий сірник.

— Щасливий ти, малий, вітаю, — товариш, у якого троє дітей, поплескав його по плечу й теж вийшов з кімнати, тихо прикривши за собою двері, як перед цим комбат.

— Хлопці, я готовий поступитися, — він стояв розгублений і зніяковілий, обводив поглядом товаришів.

— Не видумуй, малий, — обірвав його найстарший із них, — тобі справді пощастило, і це багато важить. Не треба відмовлятися, бо невідомо, де потім може схибити.

— Слухай, — до нього підійшов друг-односелець, який прийшов служити раніше на цілий рік, — у мене малому на Василя 5 років виповнюється, я дам тобі гроші. У Києві, на вокзалі, купи йому щось від мене. Й ось, це лист для дружини, — простягнув складений учетверо листок, — передай, будь ласка. Батькам теж вітання перекажи. Дійсно, щасливчик ти.

За годину він уже їхав у старих зелених «жигулях» у напрямку станції. Думав про побратимів, яких залишив, про долю, яка чомусь повернулася до нього своїм найкращим боком напередодні Різдва. Він вирішив не телефонувати батькам, зробити сюрприз, бо уявляв, що почнеться в хаті, коли мама дізнається про його приїзд.

Машина раптом кілька разів чмихнула й зупинилася. Водій, старий і похмурий дядько, вилаявся та виліз щось перевіряти під капотом.

— Батя, ну що там? Може, допомога потрібна? У мене поїзд, чи встигнемо?

— А хтозна, — водій не дивився на нього, — якщо дуже пощастить, то встигнемо.

Вони простояли в полі хвилин сорок, і вже коли надію було втрачено, машина, так само чмихнувши, раптом завелася.

— Ну, ти, малий, везунчик, — уперше за всю дорогу всміхнувся йому старий. — Видно, тобі дуже на той поїзд треба. То я вже тебе довезу.

У плацкарті було душно, набито, як у нековідний рік, людьми та пожитками. Людський дух перемішувався із запахом їжі, алкоголю та мандаринів. Люди продовжували святкувати, щедро припрошуючи його долучатися. Усі хотіли вгостити «солдатика», «синочка», «братана», він чемно відмовлявся, бо тримав піст. Сам собі так постановив на цей рік. Зрештою, люди втратили до нього цікавість і він швидко заснув під перестук коліс і людські приглушені розмови. Уночі прокидався лише раз — здалося, що поїзд надто довго стоїть на якійсь станції, однак знову швидко провалився в сон, зморений теплом і тишею сонного вагона.

Зранку провідниця повідомила, що через поломку вночі поїзд запізнюється в Київ на кілька годин. Стало очевидно, що він не встигає на свою пересадку. «Ну, що ж, — подумав, — буде час придбати іграшку малому, а там розберемося».

Київ зустрів відлигою, метушливими людьми і зниклим гаманцем, де був його квиток на поїзд до Славська й уся готівка. Добре, що в нагрудник поклав гроші на подарунок і лист. Біля стійки з іграшками зупинився, розглядаючи нехитрий плюшево-пластиковий товар.

— Що, синок, допомогти вибрати? — продавчиня віку його мами підійшла і співчутливо подивилася на нього. — Хлопчик, дівчинка, скільки років?

— Хлопчик. П'ять, — похмуро відповів він, роздумуючи, як тепер бути, без квитка та грошей. Продавчиня пропонувала йому то одне, то інше, зрештою, він зупинився на величезному плюшевому ведмеді із сердечком у руках, яке співало «We wish You a Merry Christmas», коли на нього тиснули. Продавчиня, уступаючи йому тридцять відсотків від ціни, кинула на прощання:

— Пощастило тобі, синок, ці ведмеді в мене всі розкуплені, цей був останній. Він мовчки кивнув і, підхопивши іграшку під пахву, швидко спустився до поїздів.

— Батя, скажи, куди цей поїзд прямує? — звернувся до провідника, який перевіряв квитки у пасажирів, поважно скануючи модним пристроєм усі проїзні документи.

— А тобі куди треба?

— На Карпати, у Славськ.

— Так зараз із Києва всі поїзди лише на Карпати йдуть, — пожартував провідник. — І цей теж. У тебе який вагон?

— Немає в мене вагона, — зітхнув він і як на духу розповів провіднику про поїзд, який запізнився з Костянтинівки, про вкрадений гаманець з квитком, який міг обміняти на інший поїзд, і про те, як виграв цю поїздку на сірниках.

— Знаєш, синок, іди в 11-й вагон, там начальник поїзда, попроси, допоможе. Тільки поквапся, рушаємо за 15 хвилин.

Начальником, а точніше начальницею, поїзда виявилася молода, весела дівчина з ямочками на щоках, яка щебетала з пасажирами, відповідала на жарти й жартувала сама. На її форменій шапці виблискував золотий дощик, який був основним предметом уваги всіх пасажирів. Довго наважувався, але чомусь засоромився підійти й попросити. Обставини були не ті. Коли до відправлення залишалося п'ять хвилин, до неї підійшов літній провідник, із яким він спілкувався десять хвилин тому.

— Михайлівна, візьми солдатика, — кивнув у його бік. — Я його до

тебе послав, але подумав, що він такий скромний, навряд чи попросить, — і став щось тихо шепотіти дівчині на вушко. — Тобі пощастило, малий, — сказав наостанок, — Михайлівна має добре серце, будь і ти добрим із нею, — і, підморгнувши, поспішив у свій вагон.

Усю ніч він не спав. Михайлівна була говірка та сміхотлива, запросила до себе подруг і сказала, що оскільки з нею в одному купе мужчина, то святкувати Різдво вони почнуть уже, «бо ж має хтось створювати свято». Бо завтра знову в ніч, і посвяткувати не вдасться, адже навряд чи завтра так само пощастить «із мужчиною», як сьогодні.

З дівчатами йому спершу було ніяково, однак зовсім скоро їхні жарти, простота й байки зробили свою справу. Він теж розговорився, став розповідати, де служить, як довго, що вдома не був уже пів року. А є хлопці, які не бачили родини по року й більше. Провідниці слухали його, припиняли, одна за одною почали пускати сльози, від чого він зовсім розгубився. «Цвіте терен, цвіте терен, — завела раптом тихо одна з дівчат». «Та й цвіт опадає», — підхопили інші. Співали тихенько дівчата про любов, про горе, про нещасливу жіночу долю, витираючи щирі сльози, які темними струмками дешевої туші для вій стікали їхніми щоками. Плакали за собою, за своїм життям, за долею своєю і країни. Через нього, його світлі очі, його молоде життя, яке щодня наражається на небезпеку, через того безглузлого величезного китайського ведмеда, що зайняв половину купе, якого він віз чужій дитині. Просто тому, що йому більше щастило, ніж її рідному батькові, який лишився на передовій.

— Прощай, щасливчику, — обійняла його наостанок Михайлівна. — Хай завжди тобі щастить. І не стидайся просити. Ніколи. Бо люди, хоч і злі, та не до тебе.

У село він потрапив під ранок. Переддень Різдва починався легким морозом, тихеньким сніжком, що почав падати як тільки він вийшов у Славську. Від станції до села дістався на попутці, а потім ішов пішки, піднімаючись іще таким свіжим білим килимом.

Підійшов до тихої хати, хотів подзвонити у двері, та передумав. Обійшов і постукав у шибку з боку маминої кімнати. Лець сіріло, його

силует із величезним ведмедем смутно вирізнявся на фоні садка. Загойдалися фіранки, сонне мамине обличчя визирнуло по той бік вікна, короткозоро вдивляючись у сіру імлу.

— Мам, це я, відчини, будь ласка, — побачив, як швидко зійшов залишок сну з її обличчя, почув, як вона скрикнула й затулила рота руками, а потім — швидкі кроки до порога. Там він схопив свою маленьку, легеньку, в самій нічній сорочці маму в обійми, заколихуючи її від сліз, як колись вона колисала його.

— Мам, ну що ти, не плач, — просив тихо, ніяковіючи, заводячи матір у хату. — Замерзнеш, давай, заходь, — ледве не заніс її в теплі сіни, бо не тримали ноги. Його слова потонули в зойках молодших сестер, вітальних вигуках тата й молитвах старої бабусі, яка вже зустрічала з війни. Багато років тому його дідуся, що так само неочікувано повернувся додому під Різдво. Пораненим у плече, але живим. І тоді це для неї також стало найбільшим подарунком, яке зробив за все її життя маленьке дитятко Ісус, лежачи у своїй нехитрій колисці в холодному хліві. Повторивши за багато років це диво з її онуком.

Снайпер

Що я можу сказати про нього, крім того, що він — мій коханий? Сильний, витривалий, а водночас дуже витончений, майже естет. Естет настільки, що читав мою японську книжку, розтягуючи задоволення від кожного розділу, бо любив цю країну так само, як і я.

Пару літочок тому, коли я проводила канікули в садочку на своєму зручному шезлонгу, перекладаючи Банану Йошімото, отримала дзвінок.

— Ви продаєте книжку про Японію?

— Як ви мене знайшли? — відповіла «незнайомому абоненту» запитанням на запитання.

Він щось почав розповідати про форум прихильників чи то Японії, чи то аніме, — не пам'ятаю вже достеменно. Я не знала про такий. А втім, я багато чого взагалі не знала тоді, живучи у своїй чудово придуманій бульбашці.

— Мені хлопці з форуму порадили прочитати вашу книжку, — відповів стримано.

І знову я здивувалася. Які хлопці, який форум? Книжка видана невеликим накладом. Винятково під мої викладацькі потреби. І я точно знала, кому, коли та скільки примірників продала. Ну, принаймні думала так.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ